

РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ СУЧАСНОГО СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

У статті розглянуто основні питання методики проведення констатувального експерименту, який був проведений з метою визначення вхідного рівня сформованості іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління. Описано діагностичний інструментарій проведеного експерименту. Також надано детальний опис результатів констатувального експерименту в цілому, а також по кожній методиці окремо.

Ключові слова: компетенція, іншомовна професійна компетентність, майбутні маістри військового управління, вищий військовий навчальний заклад, констатувальний експеримент.

Постановка проблеми. Одним із педагогічних завдань, яке покладається на викладача іноземної мови вищого військового навчального закладу, є формування в слухачів іншомовної професійної компетентності (ІПК) під якою ми розуміємо інтегративне особистісно-професійне утворення, що поєднує в собі мовну компетенцію, мовленнєві навички та уміння, лінгвокраїнознавчі знання, здатність вступати в контакт та яке реалізується в психологічній готовності до виконання успішної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови.

Актуальність проблеми вдосконалення підготовки майбутніх МВУ вимагає оновити зміст і покращити якість вивчення іноземної мови, а також забезпечити професійну і практичну спрямованість навчання з використанням таких методів і засобів, які б сприяли формуванню високого рівня ІПК майбутніх фахівців.

Одним із заходів удосконалення підготовки майбутніх МВУ є організація та проведення експерименту, який дозволяє оцінити рівень сформованості ІПК фахівців. У сучасних працях відомих українських та зарубіжних учених висвітлено різні аспекти формування ІПК та надано пропозиції щодо удосконалення підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах [1; 2; 3; 4], але не визначений діагностичний інструментарій щодо оцінки сформованості того, чи іншого компонента ІПК саме майбутніх МВУ.

Відповідно до вищезазначеного *метою* статті є аналіз початкового рівня сформованості ІПК майбутніх МВУ за допомогою констатувального експерименту.

Виклад основного матеріалу. Констатувальний експеримент проводився у 2014 році з метою з'ясування сучасного стану сформованості ІПК майбутніх МВУ. Констатувальний експеримент охоплював 160 слухачів Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

З метою діагностування початкового рівня сформованості мотиваційно-ціннісного критерію ІПК було проведено анкетування слухачів, яке показало

важливість для майбутніх МВУ того, чи іншого мотиву до вивчення іноземної мови. Результати анкетування показали такий розподіл мотивів: основним мотивом до вивчення іноземної мови є професійний розвиток (23%); найменше мотивує слухачів до вивчення іноземної мови – це почуття безпеки за кордоном (4%), грошова винагорода та можливість роботи з автентичними джерелами (6%).

Для дослідження відповідальності за різними сферами діяльності використовувався опитувальник “Локус контролю” (ЛК) за О. Г. Ксенофонтовою. Слухачі були оцінені за такими показниками: загальна інтернальність; інтернальність в області досягнення успіху; інтернальність в області невдачі; інтернальність в області виробничих взаємин. За критерії визначених показників були обрані три рівні сформованості якостей. Показники були оцінені за трьома рівнями: низький рівень (значення інтегрального показника прийнято за 0), середній рівень (0,8) та високий рівень (1).

Оцінка сформованості локус-контролю слухачів у відсотках за даною методикою було розраховано за формульним виразом, який наведено нижче. Оцінка сформованості мотивації відображена в таблиці 1.

$$P_{ri\%} = \frac{N_{ri}}{\sum_{r=1}^3 N_{ri}} * 100\%,$$

де N_{ri} – кількість слухачів, які оцінені за r -им рівнем i -го показника.

Таблиця 1

Оцінка сформованості локус-контролю слухачів за методикою
О.Г. Ксенофонтової у відсотках

Показники	Низький рівень (%), $P_{1i\%}$	Середній рівень (%), $P_{2i\%}$	Високий рівень (%), $P_{3i\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,8	1
Загальна інтернальність	34	49	17
Інтернальність в області досягнень успіху	36	35	29
Інтернальність в області невдач	24	44	32
Інтернальність в області виробничих взаємин	15	47	38

Для узагальненої оцінки якості сформованості локус-контролю слухачів за методикою О.Г. Ксенофонтової були застосовані інтегральні оцінки зазначених показників (E_i), які були розраховані за формулою:

$$E_i = \sum_{r=1}^3 P_{ri} K_{ri},$$

де $P_{ri} = P_{ri\%} / 100$ – кількісна оцінка i -го показника;

r – порядковий номер рівня оцінки показника;

K_{ri} – вага функції.

У свою чергу, середньоквадратичне відхилення (СКВ) оцінок за методикою О. Г. Ксенофонтової (Табл. 2) розраховується за формулою:

$$D(X) = \sum_{i=1}^n (x_i - M(X))^2 p_i;$$

де x_i – значення оцінки i -го слухача;

$M(X)$ – математичне очікування оцінки слухачів за кожним параметром методики О. Г. Ксенофонтової;

$p(i)$ – результативність оцінки слухача за визначеним параметром.

Таблиця 2

Оцінка результатів констатувального експерименту за методикою
О.Г. Ксенофонтової

Показники	Математичне очікування	Дисперсія	СКВ	Правило 3 сигма
Загальна інтернальність	0,564	0,166936	0,408578	-
Інтернальність в області досягнень успіху	0,574	0,188561	0,434236	-
Інтернальність в області невдач	0,675	0,149375	0,386491	-
Інтернальність в області виробничих взаємин	0,756	0,109336	0,33066	-
Загальний показник сформованості локус-контролю слухачів	0,642	-	0,008308	0,024923

Досліджувані за шкалою загальної інтернальності (Із) показали низький рівень (0,564), що свідчить про недостатній контроль з боку офіцерів над ситуаціями в різних сферах життя [5] Крім того, результат вказує на те, що досліджувані офіцери бажають брати на себе часткову відповідальність за події, що відбуваються в їхньому житті. З іншого боку, спостерігаються можливі коливання сформованості мотивації фахівців в різні роки за визначеним показником в межах 0,16 до 0,96 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок за шкалою Із (табл. 2).

Ще однією важливою шкалою є субшкала інтернальності в сфері досягнень успіху (Ід). Отримані дані за шкалою досягнень успіху показують нижче середнього рівня розвитку (0,574). Рівень підготовленості фахівців в різні роки за визначеним показником коливається в межах 0,11 до 1 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок за шкалою Ід (табл. 2). Такий результат також свідчить про те, що сформованість мотивації за субшкалою Ід в різні роки буде неоднорідною.

Оцінка за шкалою інтернальності в області невдач (Ін) свідчить про достатній рівень розвитку (Ін = 0,675). Коливання зазначеного показника очікується в межах 0,42 до 1 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок за шкалою Ін (табл. 2).

Оцінка за шкалою інтернальності в сфері виробничих взаємин (Ів) свідчить про найбільш високий рівень підготовленості фахівців із запропонованих показників даної методики. Рівень розвитку за визначеним показником склав 0,756. Коливання зазначеного показника очікується в межах 0,3 до 1 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок за шкалою Ів (табл. 2), що свідчить про більш якісну підготовку в зазначеному питанні.

Значення загального показника сформованості локус-контролю за методикою О.Г. Ксенофонтової визначалося нами за формулою:

$$E_{лк} = \frac{\sum_{i=1}^4 E_i}{4}.$$

За результатами дослідження значення загального показника сформованості локус-контролю слухачів за методикою О.Г. Ксенофонтової на констатувальному етапі становить 0,642 з урахуванням розкиду можливих значень за правилом трьох сигма $\pm 0,025$. На нашу думку, отриманий результат слід вважати задовільним.

З метою дослідження розвитку мотивації досягнення слухачів була використана методика потреби у досягненнях Ю.М. Орлова. Методика складається із 23 тверджень та ключів для обрахунку результатів. Оцінка якості сформованості потреби слухачів у досягненнях за методикою Ю.М. Орлова у відсотках розраховувалася за формульним виразом:

$$P_{ri\%} = \frac{N_{ri}}{\sum_{r=1}^4 N_{ri}} * 100\%,$$

де N_{ri} – кількість слухачів, які оцінені за r -им рівнем i -го показника.

Для однозначної оцінки сформованості потреби у досягненні успіху в слухачів були застосовані інтегральні оцінки зазначених показників (E_i) (табл. 3).

Інтегральна оцінка сформованості у слухачів потреби до досягнень за методикою Ю.М. Орлова становить 0,742. Можливі коливання підготовленості фахівців в різні роки за визначеним показником в межах 0,5 до 1 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок (табл. 4).

Таблиця 3

Оцінка якості сформованості потреби слухачів у досягненні успіху за методикою Ю.М. Орлова у відсотках

Показники	Низька потреба (%), $P_{1i\%}$	Занижена потреба (%), $P_{2i\%}$	Середня потреба (%), $P_{3i\%}$	Висока потреба (%), $P_{4i\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,67	0,8	1
Оцінка якості	9	22	49	20

Таблиця 4

Оцінка результатів експерименту за методикою Ю.М. Орлова

Показники	Математичне очікування	Дисперсія	СКВ
Оцінка якості	0,742	0,064282	0,253539

Для виявлення цінностей офіцерів було проведено дослідження за допомогою методики М. Рокича “Ціннісні орієнтації”. Ця методика базується на прямому ранжуванні списку цінностей. М. Рокич виділяє два класи цінностей: термінальні – впевненість у тому, що якась кінцева мета індивідуального існування варта того, щоб до неї прагнути (цінності-цілі); інструментальні – впевненість у тому, що яка-небудь дія або якість особистості має переважати у будь-якій ситуації (цінність – засіб) [6].

Аналізуючи ієрархію цінностей, ми звертали звернути увагу на їх групування в змістовні блоки на різних основах. Нами було виділено загальнолюдські цінності (фізичне і психічне здоров'я, життєва мудрість, любов, матеріальне забезпечення, щасливе сімейне життя тощо); цінності професійної самореалізації та суспільного визнання (цікава робота, суспільне покликання, продуктивне життя, пізнання тощо) та цінності індивідуальної самореалізації (свобода, творчість, активне життя, краса природи і мистецтва, впевненість в собі, щастя інших).

Інструментальні цінності ми згрупували в чотири блоки. До першого блоку віднесли такі цінності як терпимість до поглядів та думок інших широту поглядів; до другого блоку увійшли відповідальність, раціоналізм, самоконтроль, ефективність у справах, старанність; третій блок цінностей включає: високі вимоги до життя і домагання, незалежність, сміливість у відстоюванні своєї думки та сильна воля, нетерпимість до власних та чужих недоліків; четвертий блок цінностей охоплює життєрадісність, освіченість, вихованість, охайність, чесність, чуйність.

Усіх досліджуваних поділили на три групи: слухачі, в яких одна група цінностей переважає на 50% та на більше відсотків, друга група – слухачі, які надають перевагу тій, чи іншій групі цінностей менше, ніж на 10%, і третя група – це респонденти, в яких перевага тієї, чи іншої групи цінностей становить менше 5%. Оцінка у відсотках ранжування слухачами термінальних цінностей зображена в таблиці 5. Аналогічно було оцінено й блоки інструментальних цінностей (табл. 6).

Таблиця 5

Оцінка ранжування слухачів термінальних цінностей за методикою М. Рокича у відсотках

Показники	Більше 50%, $P_{1\%}$	Менше 10%, $P_{2\%}$	Менше 5%, $P_{3\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,8	1
Оцінка	45	42	13

За таким самим принципом було розраховано значення для слухачів того, чи іншого блоку інструментальних цінностей.

Таблиця 6

Оцінка ранжування слухачами інструментальних цінностей за методикою М. Рокича у відсотках

Показники	Більше 50%, $P_{1i\%}$	Менше 10%, $P_{2i\%}$	Менше 5%, $P_{3i\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,8	1
Оцінка	35	35	30

Для однозначної оцінки значення термінальних та інструментальних цінностей для слухачів були застосовані інтегральні оцінки зазначених показників (E_i). Інтегральний показник термінальних цінностей склав 0,466, інструментальних – 0,58. Інтегральна оцінка за методикою М. Рокича становить 0,523.

На підставі отриманих даних можна стверджувати, що можливі коливання щодо формування термінальних цінностей майбутніх МВУ:

при врахуванні СКВ показника термінальних цінностей, розкид значень склав в межах від 0,05 до 0,88, що свідчить про високу різноманітність термінальних цінностей у слухачів;

за визначеним показником інструментальних цінностей, розкид значень склав в межах від 0,13 до 1 (табл. 7).

За результатами дослідження за методикою М. Рокича математичне очікування термінальних цінностей складає 0,466, інструментальних – 0,58. Інтегральна оцінка за методикою М. Рокича становить 0,523 з урахуванням розкиду можливих значень за правилом трьох сигма $\pm 0,019$, яка, на нашу думку, є задовільною.

Таблиця 7

Оцінка результатів експерименту за методикою М. Рокича

Показники	Математичне очікування	Дисперсія	СКВ	Правило 3 сигма
Термінальні цінності	0,466	0,181861	0,426452	-
Інструментальні цінності	0,58	0,1876	0,433128	-
Інтегральна оцінка за методикою М. Рокича	0,523	-	0,00647	0,019409

Констатувальний експеримент показав, що серед досліджуваних офіцерів переважають перша та друга група офіцерів, в яких одна цінність переважає на 50%, або більше, або ж на 10%. Найменше – третя, коли слухачі надають однакову перевагу усім трьом групам термінальним цінностям, або трьом блокам інструментальних цінностей. Отже, ми можемо стверджувати, що в слухачів, в основному, переважає одна група цінностей. Інтегральний

показник сформованості ціннісних орієнтацій за методикою М. Рокича становить 0,523, що оцінюється як незадовільний.

У нашому дослідженні когнітивний компонент є сукупністю знань, умінь та навичок з іноземної мови, а також здатністю адаптувати навчальну інформацію до умов професійних ситуацій. Таким чином, як зазначалося раніше, сформованість ІПК передбачає володіння мовною, мовленнєвою, соціолінгвістичною та комунікативною компетенціями.

Щоб спрогнозувати успішність майбутніх МВУ до вивчення іноземної мови, а також їхні індивідуальні здібності її вивчати, нами був використаний комп'ютерний "Тест для визначення індивідуальних здібностей до вивчення іноземної мови", який був розроблений в навчально-науковому центрі іноземних мов НУОУ. Тест містить 51 завдання з шести розділів. Чим більше відсоток правильних відповідей, тим здібніший досліджуваний до вивчення іноземної мови. Отримані результати показують, що більшість майбутніх МВУ здатні до опанування іноземною мовою, що видно з таблиці 8. Інтегральний показник даної методики становить 0,799.

Можливі коливання підготовленості фахівців в різні роки за визначеним показником склали в межах від 0,55 до 1 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок, що вказує на те, що досліджувані здатні до вивчення іноземної мови.

Таблиця 8

Оцінка визначення індивідуальних здібностей слухачів до володіння іноземною мовою у відсотках

Показники	Низький рівень, $P_{1i\%}$	Середній рівень, $P_{2i\%}$	Високий рівень, $P_{3i\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,8	1
Оцінка	8	63	29

Для визначенні розвиненості когнітивного критерію було проведено вхідне мовне тестування на визначення рівня володіння іноземною мовою за допомогою стандартизованого мовленнєвого тесту згідно вимог НАТО STANAG 6001 результати якого відображені в таблиці 9.

Таблиця 9

Рівень володіння іноземною мовою згідно вимог стандартизованого мовленнєвого рівня (СМР) НАТО СТАНАГ 6001

Показники	СМР 0, $P_{1i\%}$	СМР 0+, $P_{2i\%}$	СМР 1, $P_{3i\%}$	СМР 1+, $P_{4i\%}$	СМР 2, $P_{5i\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,3	0,7	0,8	1
Оцінка	13	17	43	25	3

Також даний тест використовувався з метою діагностування сформованості операційно-діяльнісного критерію.

За інтегральним показником вищевказаний тест показав, що інтегральна оцінка рівня володіння іноземною мовою слухачів за даною методикою становить 0,567. Можливі коливання підготовленості фахівців в різні роки за визначеним показником коливаються в межах 0,3 до 0,83 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок. Такий результат вказує на те, що слухачі, які вступають до НУОУ мають різний рівень знань іноземної мови та не всі можуть ними оперувати так як це від них вимагається.

З метою визначення рефлексивного критерію був застосований опитувальник А.В. Карпова, який показав в групах середній рівень рефлексивності (табл. 10).

Загальний інтегральний показник розвитку рефлексивності слухачів становить 0,676.

Таблиця 10

Оцінка рівня розвитку рефлексивності слухачів за методикою А.В. Карпова у відсотках

Показники	Низький, $P_{1i\%}$	Середній, $P_{2i\%}$	Високий, $P_{3i\%}$
Вага функції, K_{ri}	0	0,8	1
Оцінка	22	52	26

Можливі коливання підготовленості фахівців за визначеним показником коливаються в межах 0,3 до 1 згідно з розрахунками середньоквадратичних відхилень оцінок. Розбіг коливань СКВ показника рефлексивності свідчить про більш активну позицію щодо зміни свого майбутнього з боку слухачів (критичне ставлення до себе, готовність змінюватись). З іншого боку розбіг значень меж СКВ (0,7) свідчить про неоднорідність світоглядних позицій слухачів.

Розрахунок загального інтегрального показника оцінки сформованості іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління проведений за наступним формульним виразом:

$$E_{\Sigma} = \frac{E_{лк} + E_{цо} + E_{м} + E_{із} + E_{сmp} + E_{р}}{6}$$

Загальний інтегральний показник оцінки сформованості іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління становить 0,658 з урахуванням довірчого інтервалу $\pm 5\%$, який ми вважаємо як задовільний (табл.11).

сформованості того, чи іншого компоненту ІПК ми зробили такі висновки:

1. Мотивація слухачів оцінюється нами як задовільна і в цілому спрямована на можливість подальшого професійного розвитку. Разом з тим,

отримані результати свідчать про недостатню готовність більшої частини досліджуваних брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності та за досягнення успіхів щодо поставлених завдань. Потреба у досягненнях у слухачів розвинена добре, що підтверджено результатами методики.

Таблиця 11

Оцінка результатів експерименту щодо сформованості ІПК майбутніх МВУ

Показники	Математичне очікування	Правило 3 сигма
Опитувальник “Локус контролю”	0,642188	-
Методика М. Рокича	0,523125	-
Методика Ю. М. Орлова	0,741563	-
Тест на визначення здібностей до вивчення іноземної мови	0,79875	-
Стандартизований мовленнєвий тест згідно вимог NATO STANAG 6001	0,566625	-
Опитувальник А. В. Карпова	0,67625	-
Інтегральний показник сформованості ІПК	0,658083	0,03235

2. Дослідження ціннісної сфери показали, що домінують цінності професійної самореалізації та суспільного визнання над загальнолюдськими та цінностями індивідуальної самореалізації, що вказує на вузьку життєву спрямованість досліджуваних та нехтування цінностями, які не приносять матеріальне благо.

3. Оцінка індивідуальних здібностей до вивчення іноземних мов вказує на те, що більшість слухачів здатні до опанування іноземною мовою.

4. Як засвідчив експеримент, рівень сформованості мовних, мовленнєвих знань та умінь з іноземної мови, а також здатність оперувати знаннями знаходиться на низькому рівні. Такі дані зумовлюють постановку відповідних дидактичних завдань щодо формування у досліджуваних навичок для діяльності в іншомовному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Маслак. Л.П.* Педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх офіцерів радіоінженерних спеціальностей [Текст]: [монографія] / Людмила Маслак. Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Ж.: 2010. – 323 с.

2. *Волобуєва. О.Ф.* Психологічні засади розвитку іншомовних здібностей майбутнього військового професіонала: дис. д-ра психолог. наук / Олена Волобуєва; Національна академія державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький: 2010. – 465 с.

3. *Мороз Н.В.* Формування соціокультурної компетенції як складової професійної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів [Текст]: [монографія] / Надія Мороз; Національна академія державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. – Хмельницький: 2007. – 195 с.

4. *Блощинський. І.Г.* Формування самооцінки курсантів вищих військових закладів освіти у процесі навчання іноземної мови: автореф. дис. канд. пед. наук:

20.02.02 / І.Г. Блощинський; Національна академія Прикордонних військ України ім. Б.Хмельницького. — Хмельницький, 2002. — 24 с.

5. Чудакова. В.П. "Локус контролю як складова інтегральної характеристики "самоусвідомлення себе як професіонала" – критерій сформованості психологічної готовності до інноваційної діяльності та конкурентоздатності особистості" / В.П. Чудакова // Освіта і розвиток обдарованої особистості. Щомісячний науково-методичний журнал. 2014.№ 3 (22) (березень). – С. 55–67. 1 частина. Фахове видання.

6. Бех І.Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124–127.

В.Д. Крикун
Національний університет оборони України
імени Івана Черняховського

РЕЗУЛЬТАТЫ АНАЛИЗА СФОРМИРОВАННОСТИ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МАГИСТРОВ ВОЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

В статье рассмотрены основные вопросы методики проведения констатирующего эксперимента, который был проведен с целью определения изначального уровня иноязычной профессиональной компетентности будущих магистров военного управления. Описано диагностический инструментарий проведенного эксперимента. Предоставлено детальное описание результатов констатирующего эксперимента в целом, а также по каждой методике отдельно.

Ключевые слова: компетенция, иноязычная профессиональная компетентность, будущие магистры военного управления, высшее военное учебное заведение, констатирующий эксперимент

Viktoriiia Krykun
National Defence University of Ukraine named
after Ivan Cherniakhovskiy

RESULTS OF CURRENT STATE ANALYSIS OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE FORMATION OF FUTURE MILITARY MANAGEMENT MASTERS

The topicality of professional foreign language competence improvement requires to renew essence and quality of foreign language studying as well as to improve a practical component of training in order to increase the foreign language competence of military students at higher military educational institutions. The conduct of the experiment allows to estimate a level of the specialists' foreign language competence formation.

The article highlights the main issues concerning the techniques of the ascertaining experiment, which was conducted with a purpose to determine the initial level of the professional foreign language competence formation of future military management masters. The diagnostic tools of the experiment were described and implemented in the article.

The author presents a detailed results description of the ascertaining experiment and describes the current situation concerning results of each techniques used in order to estimate each component of the professional foreign language competence.

Keywords: competency, professional foreign language competence, future military management masters, higher military educational institution, ascertaining experiment.